

ภูมิวาริน
อนุรักษ์

“จากใบสุราก : สำนักงานหัตถกรรม ยึดต้นมั่นคง สร้างเสริมสุขภาพ”

จุลสารเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ฉบับที่ 63 เดือนมีนาคม 2567

บท บรรณาธิการ

จุลสารภูมิวารินอนุรักษ์ ฉบับที่ 63 นี้ กองบรรณาธิการขอเสนอประโยชน์ของหญ้าแฝกในหัวข้อ “จากใบสู่ราก : ผลงานหัตถกรรม ยึดดินมั่นคง ส่งเสริมสุขภาพ” เพราะหญ้าแฝกมีคุณประโยชน์ทั้งใบและราก กล่าวคือ “ใบ” สามารถนำมาสานทำชิ้นงานหัตถกรรม สร้างรายได้และสืบทอดภูมิปัญญาไทย และ “ราก” มีประโยชน์ทั้งในการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพราะสามารถยึดหน้าดิน ดักตะกอน บำบัดน้ำเสีย และลำสุดยังสามารถนำมาสกัดเป็นสารประกอบในน้ำยาบ้วนปากได้ ซึ่งบทความในจุลสารฯ ฉบับนี้ กองบรรณาธิการได้คัดสรรจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมชลประทาน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ และมูลนิธิทันตนวัตกรรมในพระบรมราชูปถัมภ์ มานำเสนอเพื่อแสดงให้เห็นคุณประโยชน์ที่ได้กล่าวถึงข้างต้นอย่างครบถ้วน

นอกจากนี้ กองบรรณาธิการได้เพิ่มคอลัมน์ “สืบสานหญ้าแฝกสู่นานาชาติ” ซึ่งจะนำเสนอเนื้อหาสรุปของผลงานจากนานาชาติที่นำเสนอในการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ 7 เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องหญ้าแฝกในประเทศต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นสากลและสายพระเนตรอันกว้างไกลถึงคุณอนันต์ของหญ้าแฝกจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้อย่างชัดเจน

กองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ร่วมส่งบทความลงในจุลสารภูมิวารินอนุรักษ์ฉบับนี้ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลที่บรรจุภายในเล่มจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุก ๆ ท่าน ให้เป็นแนวทางและแรงบันดาลใจในการดำเนินงานสนองพระราชดำริด้านหญ้าแฝกได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และภาคภูมิใจต่อไป

สารบัญ

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก.....	1 – 5
★ การใช้หญ้าแฝกพันธุ์สงเวลา 3 สู่หัตถกรรมจักสาน โดย รอธนา ใต้เสาะ (จอมูล) และนฤพิศ สุขสบาย (เรียบเรียง) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	
ขยายผลการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก.....	6 – 12
★ ข้อมูลโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดย กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ	
★ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมกับการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	
แฝกกับอาชีพที่ยั่งยืน.....	13 – 16
★ หญ้าแฝกเปลี่ยนดินให้ดี...ดินดีเปลี่ยนชีวิต โดย กองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	
★ “หญ้าแฝก” มากกว่าการปลูกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ คือการปลูกเพื่อสร้างรายได้ โดย โชติกา งามเงินสกุล นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ กลุ่มวิจัยและพัฒนาการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการจัดการดิน กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน	
ความสำเร็จจากหญ้าแฝก.....	17 – 26
★ หญ้าแฝก กับ งานทันตกรรม โดย มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์	
★ การใช้หญ้าแฝกร่วมกับเทคนิคทางวิศวกรรม : กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำแม่ยามในอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง โดย โครงการชลประทานลำปาง สำนักชลประทานที่ 2 และสำนักวิจัยและพัฒนา กรมชลประทาน	
★ การใช้หญ้าแฝกป้องกันการชะล้างพังทลายบริเวณปรับระดับพื้นดินในพื้นที่เชิงเขาทองที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดย สมชาย อิมแย้ม โครงการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เกิดอุทกภัยและดินถล่ม พื้นที่ 1 (ลุ่มน้ำสี) จังหวัดอุตรดิตถ์ กรมป่าไม้	
สืบสานหญ้าแฝกสู่นานาชาติ.....	27 – 27
★ ผลงานที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ The King of Thailand Vetiver Awards ด้าน Outstanding Vetiver Research ประเภท Non-Agricultural Application เรื่อง “Using Vetiver Phytoremediation Technology to Mitigate Dioxin-Contaminated Soils at Bien Hoa Airbase, Dong Nai, Vietnam” (การใช้เทคโนโลยีในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมด้วยหญ้าแฝกเพื่อบำบัดดินที่ปนเปื้อนสารไดออกซินในฐานทัพอากาศเบียนฮวา เมืองดองไน ประเทศเวียดนาม) โดย Ngo Thi Thuy Huong, Nguyen Quoc Dinh, Nguyen Thi Thanh Thao และ Vu Thi Lan Anh จากประเทศเวียดนาม	
ความเคลื่อนไหว.....	28 – 39

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก

การใช้หญ้าแฝกพันธุ์สงขลา 3 สู่หัตถกรรมจักสาน

รอสานา โต้ะเลาะ (ข้อมูล)

นฤพิศ สุขสบาย (เรียบเรียง)

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

หญ้าแฝกเป็นพืชตระกูลหญ้า มีอายุยืน ขึ้นอยู่ในเขตร้อนอยู่ตามธรรมชาติ กระจายทั่วไปในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งในประเทศไทยจะพบหญ้าแฝกในพื้นที่ลุ่ม จนถึงพื้นที่ดอน เจริญเติบโตได้ในดินเกือบทุกชนิด สามารถแตกกอได้อย่างรวดเร็ว ส่วนของรากมีความหยั่งลึกและสานกันแน่นหนาใต้ดิน หญ้าแฝกจัดเป็นพืชที่ช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยสามารถช่วยให้ดินมีความชื้น และรักษาหน้าดิน ป้องกันการกัดเซาะพังทลายของหน้าดินในที่ลาดชัน สามารถกรองเศษพืชและตะกอนดิน ป้องกันสารเคมีที่เป็นพิษไม่ให้ปนเปื้อนลงในแหล่งน้ำ ซึ่งพบหญ้าแฝกในหลายพื้นที่ของจังหวัดนราธิวาส แต่สายพันธุ์หญ้าแฝกที่กรมพัฒนาที่ดินแนะนำและรณรงค์ส่งเสริมให้ปลูกมีด้วยกัน 10 สายพันธุ์ จำแนกได้ 2 ชนิด คือ หญ้าแฝกลุ่ม ได้แก่ ศรีลังกา กำแพงเพชร 2 สุราษฎร์ธานี สงขลา 3 และหญ้าแฝกดอน ได้แก่ นครสวรรค์ กำแพงเพชร 1 ร้อยเอ็ด เลย ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น

พันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

หญ้าแฝกแต่ละสายพันธุ์มีความเหมาะสมกับพื้นที่ปลูกแตกต่างกันตามลักษณะพื้นที่ ดังนี้

- 1) พื้นที่ดินทราย ได้แก่ สายพันธุ์นครสวรรค์ กำแพงเพชร 1 กำแพงเพชร 2 สงขลา 3 ร้อยเอ็ด ราชบุรี
- 2) พื้นที่ดินร่วนเหนียว ได้แก่ สายพันธุ์เลย นครสวรรค์ กำแพงเพชร 1 ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี สงขลา 3
- 3) พื้นที่ดินลูกรัง ได้แก่ สายพันธุ์เลย ประจวบคีรีขันธ์ ศรีลังกา กำแพงเพชร 2 สุราษฎร์ธานี สงขลา 3
- 4) พื้นที่ดินเปรี้ยว ได้แก่ สายพันธุ์สุราษฎร์ธานี สงขลา 3

พันธุ์ประจวบคีรีขันธ์

พันธุ์ศรีลังกา

พันธุ์สงขลา 3

พันธุ์สุราษฎร์ธานี

ความสำคัญของการใช้หญ้าแฝกพันธุ์สงขลา 3 ในการสานผลิตภัณฑ์

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส ได้ส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ขยายผล ทั้งเกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ เกษตรกรในพื้นที่ที่มีพระราชดำริให้ดำเนินการ และเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์สาขา ให้มีการปลูกหญ้าแฝกสายพันธุ์สงขลา 3 เพื่อเป็นการอนุรักษ์น้ำและดินในพื้นที่ แปลงปลูกพืช และเส้นทางลำเลียงของหมู่บ้าน อีกทั้งส่งเสริมให้เกษตรกร นำหญ้าแฝกมาจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมตามเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่นั้น ๆ ด้วยคุณสมบัติของหญ้าแฝกสายพันธุ์สงขลา 3 มีการแตกกอ ได้จำนวนต้นกอและมีความสูงของลำต้นที่มากกว่าสายพันธุ์สุราษฎร์ธานี ซึ่งหญ้าแฝกสายพันธุ์สงขลา 3 เป็นหญ้าแฝกที่เจริญเติบโตได้ดีในสภาพพื้นที่ดินร่วนเหนียว ถึงลูกรัง มีการแตกกอ 24 ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ 13 เซนติเมตร สูง 112 เซนติเมตร แตกกอหลวม หน่อกลมอวบ ยึดปล้องเร็ว ใบสีเขียวอ่อน ท้องใบสีขาว ความยาวใบ 45-100 เซนติเมตร กว้าง 0.6-1.2 เซนติเมตร มีหลังใบโค้ง ปลายใบแบน เนื้อใบค่อนข้างเหนียวมีไขเคลือบมากทำให้ดูมัน ออกดอกเมื่ออายุประมาณ 45 วัน หลังปลูก

งานส่งเสริมอุตสาหกรรม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาหิกลุทองฯ จึงได้เข้าไปส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่เกษตรกร มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกบ้านเกาะสวาด หมู่ที่ 5 ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยมีนางจินต์ เทพกำเนิด เป็นประธานกลุ่ม โดยมีการนำเอาใบหญ้าแฝกมาจักสานเป็นงานหัตถกรรมด้วยความประณีต มีรูปแบบที่ทันสมัย สวยงาม เนื่องจากใบหญ้าแฝกสายพันธุ์สงขลา 3 มีความเหนียวนุ่ม ใบมีความคม่น้อย มีสีขาวนวล เมื่อแห้งสามารถย้อมติดสีได้ดี เมื่อนำมาสานขึ้นรูปจะทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความแข็งแรง ทนทาน สามารถสานเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใหญ่ได้ โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้จากหญ้าแฝก สามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม มีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น แจกัน หมวก กระเป๋า กระจาด กล่องทิชชู ถึงอเนกประสงค์ หรือทำตามความต้องการของลูกค้า นับเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาสืบทอดกันมาโดยใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น สามารถนำมาเป็นอาชีพเสริมให้แก่ราษฎรในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวได้อย่างดี

ขยายผลการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก

ข้อมูลโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อาทิ การส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนให้แก่ประชาชนและชุมชน การพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ดังนี้

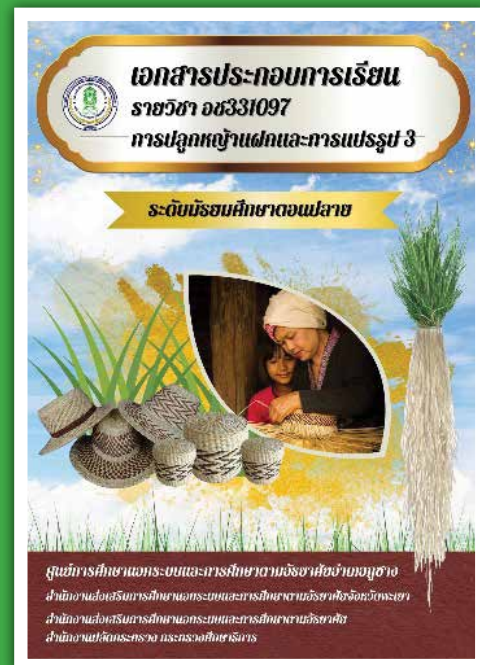
การพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพะเยา โดยศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอภูซาง ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรวิชาเลือกเสรี การปลูกและการแปรรูปหญ้าแฝก ให้ผู้เรียนในหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 3 ระดับ ได้เรียนรู้และฝึกทักษะจากการลงมือปฏิบัติจริง โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และเป็นวิทยากรให้ความรู้ โดยเน้นการปฏิบัติจริง และใช้วิทยากรในท้องถิ่นในการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับผู้เรียน ส่งผลให้เกิดความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น

หลักสูตรวิชาเลือกเสรี ในรายวิชาการปลูกและแปรรูปหญ้าแฝก ทั้ง 3 ระดับ

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอภูซาง ได้ดำเนินการจัดทำเอกสารประกอบการเรียนรายวิชาการปลูกหญ้าแฝกและการแปรรูป เพื่อให้นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการปลูกหญ้าแฝกและการแปรรูป มีเอกสารประกอบการเรียนที่ตรงตามหลักสูตรและส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาดังกล่าวสูงขึ้น จำนวน 3 เล่ม ได้แก่ (1) เอกสารประกอบการเรียนรายวิชา อช13408 การปลูกหญ้าแฝกและการแปรรูป 1 ระดับประถมศึกษา (2) เอกสารประกอบการเรียนรายวิชา อช23727 การปลูกหญ้าแฝกและการแปรรูป 2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ (3) เอกสารประกอบการเรียนรายวิชา อช331097 การปลูกหญ้าแฝกและการแปรรูป 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารประกอบการเรียนรายวิชาการปลูกหญ้าแฝกและการแปรรูป ทั้ง 3 ระดับ

นอกจากนี้ยังได้เปิดการลงทะเบียนเรียนรายวิชาการปลูกและแปรรูปหญ้าแฝก ทั้ง 3 ระดับ ให้กับผู้เรียนในหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 3 ระดับและจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร วิชาเลือกเสรี และใช้เอกสารประกอบการเรียนในรายวิชาการปลูกและแปรรูปหญ้าแฝก เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติตรงตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกุฉินารายณ์ ดำเนินการร่วมกับชุมชนในการขับเคลื่อน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านการปลูกหญ้าแฝก อาทิ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง นายผล มีศรี หมู่ 6 บ้านทุ่งตัว ตำบลกุฉินารายณ์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ศูนย์เรียนรู้ นิคมสหกรณ์เชียงคำจำกัด หมู่ 9 ตำบลเชียงแร้ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านการแปรรูปหญ้าแฝก อาทิ กลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก บ้านแกใหม่ หมู่ที่ 6 ตำบลป่าสัก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา และกลุ่มผลิตภัณฑ์ หญ้าแฝกบ้านก้อขาว หมู่ที่ 11 ตำบลทุ่งกล้วย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา เป็นต้น นับเป็นการใช้ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชนให้เกิดประโยชน์ และอนุรักษ์สืบทอด ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ด้านการปลูกหญ้าแฝกและการแปรรูปที่สามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนและ ประชาชนผู้สนใจ ได้ศึกษาเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้เหมาะสมกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตามสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ เพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกุฉินารายณ์ ได้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพรูปแบบกลุ่ม ให้กับประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ หลักสูตรการทำของที่ระลึกจากหญ้าแฝก ระหว่างวันที่ 23-26 พฤษภาคม 2566 ณ อาคารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกบ้านแกใหม่ หมู่ 6 ตำบลป่าสัก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา และหลักสูตรการทำของชำร่วยจากใบหญ้าแฝก ระหว่างวันที่ 8-11 สิงหาคม 2566 ณ ศูนย์เรียนรู้การปลูกและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก บ้านก้อหลวง ตำบลทุ่งกล้วย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา เพื่อส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษ เพื่อการพัฒนาอาชีพที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เน้นการปฏิบัติจริงที่บูรณาการกับวิถีชีวิต และชุมชนเพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน เกิดอาชีพ สร้างรายได้จากทรัพยากรในท้องถิ่น และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชน

หลักสูตรการทำของที่ระลึกจากหญ้าแฝก ▲

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้
อำเภอภูซาง จัดโครงการอบรม
 ให้ความรู้เรื่องการรณรงค์
 การใช้หญ้าแฝกอันเนื่อง
 มาจากพระราชดำริ เพื่อให้
 ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ
 ประโยชน์และวิธีการใช้
 ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อให้
 ประชาชนสามารถนำหญ้าแฝก
 มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้
 ณ ศูนย์การเรียนรู้ตำบลป่าสัก
 ศูนย์การเรียนรู้ตำบลทุ่งกล้วย
 และศูนย์การเรียนรู้ตำบลภูซาง

หลักสูตรการทำของชำร่วยจากใบหญ้าแฝก ▲

กิจกรรมในโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ▲

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอภูซาง ดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต
 พร้อมปลูกหญ้าแฝกและพืชผลทางการเกษตรเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ลดรายจ่ายภายในครัวเรือน ณ ศาลาอเนกประสงค์
 บ้านแกใหม่ หมู่ 6 ตำบลป่าสัก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกุฉินารายณ์ ได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนสำนักงานศึกษาธิการภาค 15 ในการจัดนิทรรศการหญ้าแฝกของกระทรวงศึกษาธิการ ในการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ 7 ภายใต้หัวข้อ “Vetiver for Soil and Water Conservation : in Commemoration of His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great” ระหว่างวันที่ 29 พฤษภาคม - 1 มิถุนายน 2566 ณ โรงแรมแชงกรี-ลา เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกุฉินารายณ์ ได้ร่วมจัดนิทรรศการเกี่ยวกับผลการดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก นำเสนอหลักสูตรวิชาเลือกเสรี การปลูกและแปรรูปหญ้าแฝก ที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกุฉินารายณ์ ได้พัฒนาขึ้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ทั้ง 3 ระดับ การแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ณ จุดแสดงนิทรรศการตลอดการประชุมฯ

นิทรรศการหญ้าแฝก ณ โรงแรมแชงกรี-ลา เชียงใหม่

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกุฉินารายณ์ เป็นตัวแทนของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพะเยาจัดนิทรรศการหญ้าแฝก ในงานสัมมนาเพื่อพัฒนางานวิชาการ สกร. ในเขตภาคเหนือ ประจำปี 2566 ระหว่างวันที่ 6-7 กรกฎาคม 2566 โดยนำเสนอหลักสูตรวิชาเลือกเสรี การปลูกและแปรรูปหญ้าแฝก ที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกุฉินารายณ์ ได้พัฒนาขึ้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ทั้ง 3 ระดับ การแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก และมีการสาธิตการทำสร้อยข้อมือและพวงกุญแจจากหญ้าแฝก ณ สวนพฤกษศาสตร์ทวีชล อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

นิทรรศการหญ้าแฝก ณ สวนพฤกษศาสตร์ทวีชล จังหวัดเชียงใหม่

การจัดกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตร “ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก” ของศูนย์การเรียนรู้ตำบลขี้เหล็ก ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอแมริม สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงใหม่

นางสาวเบญจพรรณ ปันก้า ครูศูนย์การเรียนรู้ตำบลขี้เหล็ก มีการจัดกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยใช้หลักสูตร “ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก” โดยจัดทำเป็นหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง ออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างครอบคลุม และเป็นระบบ มีการจัดเวทีค้นหาศักยภาพ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชน เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย

จัดทำหลักสูตรและโครงการที่สอดคล้องกับชุมชนและร่วมติดตามประเมินโดยชุมชน มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชนทั่วไป อาทิ วิชาการทำพวงกุญแจจากใบหญ้าแฝก หลักสูตร 3 ชั่วโมง วิชาการตกแต่งกระเป๋าสานด้วยริบบิ้นผ้า หลักสูตร 10 ชั่วโมง วิชาการทำกระเป๋าแฟชั่นจากหญ้าแฝก หลักสูตร 31 ชั่วโมง วิชาการสานตะกร้าหญ้าแฝกผสมหวายเทียม หลักสูตร 35 ชั่วโมง วิชาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก 2 (การทำผลิตภัณฑ์ร่มจากใบหญ้า) หลักสูตร 40 ชั่วโมง หลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก (การสานหมวกจากใบหญ้าแฝก) 56 ชั่วโมง

การจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ตำบลซีเหล็ก ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ สื่อ วัสดุอุปกรณ์จากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอแม่ริม สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงใหม่อย่างเหมาะสม มีการนำวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ มีการบริหารจัดการกลุ่มโดยยึดหลักการดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนได้มีการพัฒนาต่อยอดหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองร่วมกับสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระดับชุมชน ระดับอำเภอ และระดับประเทศ และมีต่อยอดการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย อบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผสมผสานหญ้าแฝก และผ้าไทย ผลออกมาเป็นที่น่าพอใจมาก

หมายเหตุ

อักษรย่อ

- ศูนย์การเรียนรู้ตำบล คือ ศกร.ตำบล
- ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ คือ ศสกร.อำเภอ
- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด คือ สกร.จังหวัด

ขยายผลการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมกับการพัฒนาและรณรงค์การใช้ หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

ตั้งแต่ปี 2536 เป็นต้นมา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ผลิตผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก พร้อมทั้งพัฒนาเทคนิคการผลิต ปรับปรุงกระบวนการผลิต และออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มี รูปทรงที่ทันสมัย มีการใช้งานและคุณสมบัติประโยชน์ รวมไปถึงการขยายตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกให้ กว้างขวางมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าพันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในงานหัตถศิลป์ควรเป็นสายพันธุ์ สุราษฎร์ธานี ศรีลังกา และสงขลา เนื่องจากใบมีความเหนียวแต่นุ่ม ไม่แข็งกระด้าง หักง่ายเหมือนสายพันธุ์อื่น ๆ ทั้งยัง ได้ดำเนินการเผยแพร่ รณรงค์ สนับสนุน ส่งเสริม ฝึกอบรม ให้กลุ่มอาชีพที่ผลิตผลิตภัณฑ์จากเส้นใย (ทั่วประเทศ) ให้รู้จักการผลิตผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน และยังมีกรมส่งเสริมสนับสนุน ให้ชุมชนผลิตผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกมาจนถึงปัจจุบัน

จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานแก่บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2540 ณ อาคาร จักรพันธ์เพ็ญศิริ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ความตอนหนึ่งว่า

“

...ต้นหญ้า ซึ่งถ้าศึกษาและพิจารณาให้ดีก็จะก่อให้เกิดปัญหาได้
หญ้านั้นมีทั้งหญ้าที่เป็นวัชพืชซึ่งเป็นโทษ และหญ้าที่มีคุณอย่างหญ้าแฝก
ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การอนุรักษ์ดินและน้ำเพราะมีรากที่ยังลึกแผ่กระจายลงไปตรง ๆ
ทำให้อุ้มน้ำและยึดเหนี่ยวดินได้มั่นคง และมีลำต้นชิดติดกันแน่นหนา
ทำให้ตักตะกอนดินและรักษาหน้าดินได้ดี...

”

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม จึงน้อมนำมาปฏิบัติในการช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุน ให้ชุมชนผลิตผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก เป็นรายได้เสริม และต่อมาในปี 2542 ได้จัดการประกวดผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกขึ้น เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองและ เทิดพระเกียรติในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระชนมายุ 72 พรรษา โดยมีผลงานที่ได้รับรางวัล ดังนี้

กระเป๋ากาจากหญ้าแฝก

รางวัลที่ 1 นางสาวปฐุ แซ่อึ้ง 102 หมู่ที่ 2 ตำบลนาเร็ก อำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี

รางวัลที่ 2 นางศิริวรรณ บุญฉันท 72 หมู่ที่ 12 บ้านศรีพระยา ตำบลปลายพระยา จังหวัดกระบี่

รางวัลที่ 3 นางปรีดา แดงมา 31/1 หมู่ 6 ตำบลท่าสะท้อน อำเภอนนทบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รางวัลชมเชย

นางสุชิน ปะภูมิ 105 หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอดงพนาหิน จังหวัดพิจิตร

นางสาวอุไร บุญญา 38 หมู่ที่ 7 ตำบลไร่หลักทอง อำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี

นางสาวเกศินี เรืองจวง 225/13-14 ถนนประชาราษฎร์ เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ

ผลิตภัณฑ์อื่นๆ จากหญ้าแฝก

รางวัลที่ 1 นางมัทนา อ่ำสมบัติกุล 105 หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

รางวัลที่ 2 นางสาวกาญจนา จอจวิจิตรกุล 68 หมู่ที่ 8 ตำบลหนองปรือ อำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี

รางวัลที่ 3 นางกัลยา กุลเมือง 98 หมู่ที่ 6 บ้านห้วยลึก ตำบลท่าสะท้อน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รางวัลชมเชย

นางสาวประไพ สาบุญ 61/1 หมู่ที่ 1 ตำบลไร่หลักทอง อำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี

นางแสน หน้อยพันธ์ 24 หมู่ที่ 3 บ้านวังหลุม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

นางสาวพูนสุข ขำโต 34/1 หมู่ที่ 2 บ้านชาวบางพูน ตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

นอกจากนี้ได้นำผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกที่ร่วมการประกวดทั้งหมดไปจัดถวายให้ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทอดพระเนตร ณ อาคารพิพิธภัณฑ์พืช สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542 หลังจากได้ทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกไปเผยแพร่ ที่โครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบและแสดงให้เห็นถึงการนำหญ้าแฝกมาใช้เป็นวัตถุดิบงานศิลปหัตถกรรมของประเทศไทย

แฟกกับอาชีพที่ยั่งยืน

หญ้าแฟกเปลี่ยนดินให้ดี...ดินดีเปลี่ยนชีวิต

กองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาเรื่องดิน ทั้งในแง่ของการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรมขาดคุณภาพ ด้วยทรงตระหนักถึงการพังทลายของดินและการสูญเสียหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ศึกษา “หญ้าแฟก” เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และอนุรักษ์ความชุ่มชื้นไว้ในดิน รวมทั้งใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา ทรงให้ทุกหน่วยงานรวมถึงหน่วยงานราชการที่มีศักยภาพในการขยายพันธุ์ ให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดินในการผลิตกล้าหญ้าแฟก และแจกจ่ายกลุ่มเป้าหมายให้เพียงพอด้วยในเขตปฏิรูปที่ดินที่มีปัญหา คือ สภาพดินไม่ดี อยู่ในพื้นที่แห้งแล้ง พื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่นอกเขตชลประทาน ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) จึงได้น้อมนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ด้วยการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฟกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังที่พระราชทานพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...ควรเร่งปลูกหญ้าแฟกให้มาก ๆ เพราะหญ้าแฟกมีคุณสมบัติพิเศษในการอนุรักษ์ดินและน้ำหลายประการ โดยเฉพาะดินที่มีโครงสร้างแข็ง หญ้าแฟกจะทำหน้าที่เป็นเชือกที่มีชีวิตที่จะช่วยให้ดินมีความชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์...”

แรกเริ่มรณรงค์ : ปี 2546 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมดำเนินการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฟกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์ และในปี 2555-2557 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้จัดทำหลักสูตรหญ้าแฟกกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกและการใช้ประโยชน์หญ้าแฟกในด้านต่าง ๆ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฟก

ขยายรากสู่ใจคน หยั่งลึกลงสู่ผืนดิน ส.ป.ก. : ปี 2558 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมดำเนินการปรับรูปแบบการดำเนินงานด้วยการสร้างแปลงเรียนรู้การใช้ประโยชน์ระบบหญ้าแฟกในพื้นที่นำร่อง 25 จังหวัด โดยเน้นการพัฒนารายบุคคล ซึ่งเห็นผลเด่นชัดในการนำหญ้าแฟกมาปลูกร่วมกับพืชอื่น ๆ ในพื้นที่เกษตรกรรม เนื่องจากพื้นที่ดำเนินงานเกิดความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างดินเพิ่มความชุ่มชื้นในดิน

ก่อให้เกิดความเกื้อกูลอย่างสมดุลของระบบนิเวศในแปลงเกษตรกรรม

นับจากปี 2558 ถึงปัจจุบัน หญ้าแฟกได้ถูกนำไปปลูกในเขตปฏิรูปที่ดิน

71 จังหวัด จำนวน 36,881,427 กล้า ทั้งในพื้นที่สาธารณะที่เสี่ยงต่อการ

พังทลายของหน้าดินและสภาพดินเสื่อมโทรมในแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรในพื้นที่

จัดที่ดินชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) รวมทั้งในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน มีแปลงเรียนรู้การใช้ประโยชน์ระบบหญ้าแฟกในเขตปฏิรูปที่ดินใน 34 จังหวัด

“หญ้าแฝก” จึงเป็นหญ้ามหัศจรรย์ที่เปลี่ยนผืนดินแห้งแล้ง ให้กลายเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่ได้ผลดีขึ้น โดยเฉพาะการปลูกหญ้าแฝกแซมพืชอื่น เพราะรากของหญ้าแฝกที่ยังลึกจะระเบิดดินดานทำให้ความชื้นได้รับการเก็บกักรักษาไว้ในดิน เมื่อโครงสร้างดินดี ต้นทุนในการผลิตก็ลดลง

นายสนธิ โสกาแจ้ง เกษตรกร หมู่ที่ 6 ตำบลหนองรี อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี เป็นตัวอย่างของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ผู้นำพระราชดำริการปลูกและใช้ประโยชน์หญ้าแฝก ในการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ของตนเอง ได้เป็นอย่างดี นายสนธิฯ ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ส.ป.ก. 4-01 เนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ แล้วแบ่งพื้นที่มาปลูกหญ้าแฝกถึง 1 ไร่ 1 งาน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 20 ของเนื้อที่ทั้งหมด เพราะสภาพพื้นที่เป็นดินปนหินขนาดเล็กจำนวนมาก ประกอบกับเคยใช้ปุ๋ยเคมีมานานกว่า 40 ปี ส่งผลให้ดินขาดธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ บางตำแหน่งในที่ดินเป็นพื้นที่ลาดเอียง ทำให้เวลาฝนตกเกิดการชะล้างหน้าดิน

เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2559 เป็นวันแห่งการเปลี่ยนแปลงชีวิตของนายสนธิฯ โดยได้เริ่มต้นปลูกหญ้าแฝก 6,000 กล้าลงในที่ดินของตนเอง จากนั้น เมื่อใบหญ้าแฝกยาวและมากพอ นายสนธิฯ ได้เกี่ยวใบหญ้าแฝกมาหมักดินเพื่อให้ดินเลี้ยงพืช การใช้ใบหญ้าแฝกหมักคลุมดินส่งผลให้ช่วยรักษาความชุ่มชื้นในแปลง และเป็นการเติมอินทรีย์วัตถุลงดินให้มากขึ้น เมื่อเห็นผลดี นายสนธิฯ ได้เพาะขยายกล้าหญ้าแฝกไว้แจกจ่ายให้เกษตรกรรายอื่นนำหญ้าแฝกไปปลูกด้วย

นับเป็นเวลา 7 ปี แล้ว ที่หญ้าแฝกได้เปลี่ยนดินแล้งของนายสนธิให้ดีขึ้น จากดินเสื่อมโทรม เกิดความโปร่งของดิน นายสนธิฯ สามารถทำการเกษตรแบบผสมผสานจนเกิดความหลากหลายขึ้นในแปลงเกษตร และนายสนธิฯ ก็ไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีอีกต่อไป เมื่อดินดีแล้ว ชีวิตของนายสนธิฯ เปลี่ยนแปลง เพราะสามารถทำเกษตรอินทรีย์ได้โดยสมบูรณ์ กลายเป็นตัวอย่างของชุมชน และเป็นตัวอย่างของการใช้หญ้าแฝกเป็นหลักสำคัญในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการประกอบอาชีพบนผืนดิน ส.ป.ก.

“ เพราะหญ้าแฝกเปลี่ยนดินให้ดี... ดินดีจึงเปลี่ยนชีวิต “หญ้าแฝก” มากกว่าการปลูกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ”

ແຝກກັບອາຊີປທີ່ຍັງຍືນ

“ຫຼ້າແຝກ” ມາກກວ່າການປູກ ເພື່ອບຸກຄົນດິນແລະນ້ຳຄືການປູກ ເພື່ອສ້າງຮາຍໄດ້

ໂຮດິກາ ງາມເຈີນສຸລ
ນັກວິຊາການເຄຊຕຣຂ້ານາຍຸກາຣາຟິເສ
ກຸ່ມວິຈິຍແລະພັດນາກາຣາໃຊ້ປະໂຫຍຊັ້ນຫຼ້າແຝກໃນກາຣາຈັດກາຣາດິນ
ກອນວິຈິຍແລະພັດນາກາຣາຈັດກາຣາທີ່ດິນ ກຣມພັດນາທີ່ດິນ

ຫຼ້າແຝກ ຟື້ຟຸ້ມທີ່ສຸກຣຣຣຣທີ່ຫຼາຍ ໆ ຄນຮູ້ຈັກແລະໃຊ້ປະໂຫຍຊັ້ນໃນດ້ານກອນບຸກຄົນດິນແລະນ້ຳ ນິຍມປູກເພື່ອປ້ອກັກກາຣາຂະລ້າງຂອນ້ຳດິນໃນພື້ນທີ່ລາດຊັ້ນ ປູກກອບຂອບສຣະນ້ຳ ບ່ອນນ້ຳ ຫຼືແຫຼ່ງນ້ຳເພື່ອລດກາຣາຟັງຫຼາຍແລະດັກຕະກອນດິນໄມ້ໃຫ້ໄຫຼລອນັກັດມໃນແຫຼ່ງນ້ຳ ປູກໃນ ບຣີເວນຣ່ອສວນຝັກ ສວນໄມ້ຝລ ຫຼືປູກກ່ຽມໃນແປລນປູກຟື້ຟຸ້ມເພື່ອປັບປຸງບ້ຳຣຸ່ງດິນ ແລະ ຣັກຊາຄວາມຊັ້ນ ຮວມທັງໃນພື້ນທີ່ດິນເສື່ອມໂຫຣມ ດິນທີ່ມີປັດຫາຊັ້ນດິນດານຫຼືດິນທີ່ມີ ໂຄຣສຣ້າງແນ່ນທີ່ບ ດິນລູກຣັ່ງ ຫຼ້າແຝກມີຄັກຍາຟາໃນກາຣາປັບປຸງແລະໃຫ້ດິນເຫຼົ່ານີ້ ສາມາດນຳມາໃຊ້ປະໂຫຍຊັ້ນເພື່ອກາຣາປູກຟື້ຟຸ້ມໃນລັກຊະນະຄ່ອຍເປັນຄ່ອຍໄປ ອີກທັງຫຼ້າແຝກ ໄມ້ເປັນວັຊຟື້ຟຸ້ມ ສ່ວນໃຫຍ່ໄມ້ຂາຍພັນຣຸ່ງດ້ວຍເມລິດ ເນື່ອງຈາກເມລິດຫຼ້າແຝກມີຣະຍະຟັກດ້ວລັ້ນ ຈິ່ງມີອັກສອນກ່ອນຍາກ ກາຣາຂາຍພັນຣຸ່ງໃນຣຣຣມຊາຕິຈິ່ງໃຫ້ໄດ້ເຟຶຍັງແຕ່ກອ ດ້ວຍປະໂຫຍຊັ້ນ ດັ່ງກ່າວໃຫ້ໄດ້ຣັບຄວາມສນໃຈ

ຫຼ້າແຝກເປັນຟື້ຟຸ້ມບຸກຄົນດິນແລະນ້ຳທີ່ໄດ້ຣັບກາຣາຍອມຣັບອ່າງກວ້າງຂວາງ ຫຼ່ວຍກາຣາທັງກາຣາຣັຊ ກາຣາເອກຂນ ມີກາຣາດຳເນີນກາຣາຣຣຣກັດແລະສ່ຣະສິມກາຣາປູກຫຼ້າແຝກໃນອັກສວັນສຳຄັດ ໆ ຂັ້ນ ກາຣາຣຣຣກັດປູກຫຼ້າແຝກເພື່ອເປັນກາຣາ ເຈລິມຣະເກຣຣາດິຣະບາທສມເຕັຈຣະເຈ້ອຢູ່ຫົວ ແລະສມເຕັຈຣະນາງເຈ້ອ ຣະບຣມຣາຊິນີ ເນື່ອງໃນອັກສວັນເຈລິມ ຣະຊນມຣຣຣາ ແລະວັນອື່ນ ໆ ອີກທັງຫຼ້າແຝກປູກໄດ້ດີໃນຊ່ວງຄູດູຝນ ຣະຫວ່າງເດືອນຟຸຊາຄາມ-ເດືອນກັນຍາຍນຂອນທຸກປີ ໃຫ້ຊ່ວງເວລາດັ່ງກ່າວມີຄວາມຕ້ອນກັດດັ່ງກ່າວຫຼ້າແຝກໃນປຣີມາຍສູງ

ທີ່ຜ່ານມາ ກຣມພັດນາທີ່ດິນ ເປັນຫຼ່ວຍກາຣາຫຼັກໃນກາຣາຝັດກັດຫຼ້າແຝກເພື່ອສນັບສນຸນໃຫ້ເຄຊຕຣກ ຫຼ່ວຍກາຣາຣັຊ ແລະເອກຂນນຳໄປປູກ ຫາກແຕ່ຄວາມຕ້ອນກັດກັດຫຼ້າແຝກທີ່ມີຈຳນວນກາ ໃຫ້ໄມ້ເຟຶຍັງພອດຕ້ອນກັດຂອນເຄຊຕຣກ ຈິ່ງມີເຄຊຕຣກຫຼືຫອມດິນບາງຣາຍເຫັນຂ່ວງທາງໃນກາຣາປູກຫຼ້າແຝກເພື່ອຂາຍໃຫ້ກັບຫຼ່ວຍກາຣາຣັຊ ຫຼືກາຣາເອກຂນທີ່ມີ ຄວາມຕ້ອນກັດກັດຫຼ້າແຝກເພື່ອໃຊ້ໃນກອນບຸກຄົນດິນແລະນ້ຳ ຕລອດຈນກາຣານຳໄປໃຊ້ໃນກາຣາຣຣຣກັດຕ່າງ ໆ ຈິ່ງນຳຮາຍໄດ້ ມາສູ່ເຄຊຕຣກອີກທາງໜຶ່ງ

ດ້ວຍຢ່າງເຄຊຕຣກທີ່ປູກຫຼ້າແຝກເພື່ອຈຳໜ່າຍເປັນຝລສຳຣັກເຈັ້ອ ຄຸນລຸນບຸນຸມີ ຄຸນຣຸບ ເຄຊຕຣກ ຈັງຫວັດຟະເຍາ ຜູ້ປູກແຝກເພື່ອຈຳໜ່າຍໃຫ້ກັບສຳນັກກາຣາພັດນາທີ່ດິນ ແລະຫຼ່ວຍກາຣາຣາຊາຣາຣາ ໆ ຫຼ້າແຝກ ທີ່ປູກເປັນຫຼ້າແຝກກຸ່ມສາຍພັນຣຸ່ງຣຸ່ງລັກກາທີ່ເຈຣິຣຸເຕີບໂຕໄດ້ດີໃນພື້ນທີ່ຕອນເໜືອຂອນປຣະທັດໄທ ແຕ່ກອ ດີ ດັນມີຂະໜາດໃຫຍ່ ຄຸນລຸນບຸນຸມີ ກ່າວວ່າ ໄດ້ຫຼ້າແຝກສາຍພັນຣຸ່ງຣຸ່ງລັກກາມາປູກຣັ່ງແກຈາກ ກຣມພັດນາທີ່ດິນເຟຶຍັງໄມ້ກັດຟັກລ້າ ເຫັນວ່າເປັນດັນໄມ້ຂອນຣະບາທສມເຕັຈຣະບຣມຣຣນກາຣາເບຣ ມາຸມີຟລອດຸລຍເຕຊມຮາຣາ ບຣມນາຄບຶດຣ ຈິ່ງນຳມາທລອນປູກ ປູກໄມ້ຍາກ ໄສ່ປູຍ ຣດນ້ຳ ກໍ່ເຈຣິຣຸເຕີບໂຕໄດ້ດີ

และเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินมาชักชวนให้ปลูกเพื่อเป็นแปลงขยายพันธุ์ในพื้นที่ว่างรอบ ๆ บ้านซึ่งเป็นดินแข็ง ๆ จึงนำมาทดลองปลูกในระยะ 50x50 เซนติเมตร ก็พบว่าในพื้นที่ที่มีการปลูกหญ้าแฝก ดินดีขึ้น ร่วนซุย การระบายน้ำดี ปลูกผักได้ผลผลิตดีขึ้น จึงแบ่งพื้นที่รอบ ๆ บ้านสลับปลูกหญ้าแฝกและพืชผัก โดยทำการปลูกหญ้าแฝกประมาณเดือนสิงหาคม-กันยายน รดน้ำใส่ปุ๋ยบ้าง หญ้าแฝกจะแตกกอเอง และเริ่มขยายได้หลังปลูก 6-10 เดือน ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของกอ โดยจะแบ่งขายให้กับสถานีพัฒนาที่ดิน และหน่วยงานรัฐอื่น ๆ สร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่งและดินยังดีขึ้นอีกด้วย

อีกท่านคือ **คุณลุงสัมพันธ์ ณ น่าน หมอдинอาสาจังหวัดน่าน** กับพื้นที่เริ่มต้น 2 ไร่ 2 งาน ได้รับหญ้าแฝกสายพันธุ์ศรีลังกาจากสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดน่าน เริ่มปลูกครั้งแรกจากความสนใจและการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาที่ดินน่าน จึงแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งเพื่อทำแปลงขยายพันธุ์หญ้าแฝก เมื่อนำหญ้าแฝกมาปลูกจริงพบว่าปลูกง่าย และดินบริเวณที่ปลูกหญ้าแฝกร่วนซุยขึ้น อีกทั้งยังมีรายได้จากการขุดหน่อหญ้าแฝกขายใช้แรงงานในครัวเรือนได้ จึงเพิ่มพื้นที่ปลูก โดยปลูกหญ้าแฝกแซมในไม้ใหญ่ เช่น ต้นจ๊ว หญ้าแฝกก็ยังสามารถเจริญเติบโตได้ดี การปลูกทำโดยการขุดกอหญ้าแฝก และเก็บกล้าพันธุ์ไว้ปลูกต่อ เริ่มปลูกหลังจากขุดรื้อแปลงเดิมและปลูกใหม่ลงไป ใส่ปุ๋ยหมัก รดน้ำ เมื่อหญ้าแฝกเริ่มแตกหน่อก็ใส่ปุ๋ยยูเรียเพื่อเพิ่มความแข็งแรงและเร่งการแตกหน่อไม่ต้องให้น้ำ รोजนหญ้าแฝกแตกหน่อเต็มที่ ใช้เวลาประมาณ 8-10 เดือน ก็สามารถขุดขายได้ **คุณลุงสัมพันธ์** เล่าว่าชอบหญ้าแฝกมาก ปลูกง่าย โตเร็ว ไม่ต้องลงทุนและช่วยคลุมดินรักษาความชื้นทำให้ไม่ต้องรดน้ำพืชหลัก อีกทั้งสร้างรายได้โดยจะมีหน่วยงานต่าง ๆ มาติดต่อขอซื้อกล้าหญ้าแฝกเอง

หญ้าแฝกมิได้มีประโยชน์เพียงเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ หากแต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อื่น ๆ อีกมากมาย และนี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเกษตรกรและหมอดินที่ได้รับการส่งเสริมจากกรมพัฒนาที่ดินและการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ นอกจากหญ้าแฝกจะช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำแล้ว ยังสร้างรายได้ให้เกษตรกรนำความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนมาสู่เกษตรกรและหมอดินของกรมพัฒนาที่ดินโดยแท้

ความสำเร็จจากหญ้าแฝก

หญ้าแฝก กับ งานทันตกรรม

มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์

มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2552 ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ว่า **“ทันตแพทย์ไม่ควรสนใจแต่การรักษาเพียงอย่างเดียว ควรสนใจเรื่องการศึกษาวิจัยและประดิษฐ์สิ่งของขึ้นใช้เองภายในประเทศด้วย”** โดยทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของหน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดำเนินการวิจัยและพัฒนาทางทันตกรรม เพื่อให้ได้นวัตกรรมที่มีคุณภาพไปแก้ปัญหา รักษา ฟันพุ่ ส่งเสริม และป้องกันโรคทางทันตกรรมให้แก่ประชาชน รวมทั้งสร้างโอกาสให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการวิจัยและพัฒนาที่ผลิตขึ้นเองในประเทศด้วย

ในช่วงระหว่างปี 2546-2548 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้มีพระราชปณิธานการกับผู้อำนวยการหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ความตอนหนึ่งว่า

“

**หญ้าแฝก สามารถทำอะไรได้หลายอย่าง
ทันตแพทย์ลองไปคิดว่าทำอะไรได้บ้าง แล้วมาเล่าให้เราฟัง**

”

เพื่อสนองพระราชปณิธานพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานพระราชดำริให้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับหญ้าแฝก ในปี 2564 มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้ร่วมมือกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดำเนินการศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากสารสกัดหญ้าแฝก ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

จากการวิจัยในหัวข้อ **หญ้าแฝก : เศรษฐกิจที่พอเพียงกับการประยุกต์ใช้ทางทันตกรรม** ได้มีการทดสอบฤทธิ์ต้านจุลชีพของสารสกัดจากรากหญ้าแฝก พบว่าสารสกัดจากรากหญ้าแฝกสายพันธุ์แม่เตี้ยะมีฤทธิ์ต้านจุลชีพที่เป็นสาเหตุของโรคในช่องปากได้ดีและมีความปลอดภัย โดยไม่แสดงออกถึงความเป็นพิษซึ่งสามารถนำไปพัฒนาต่อเป็นเภสัชภัณฑ์ได้นอกจากนี้ในปี 2553 จากการศึกษาองค์ประกอบของสารในรากหญ้าแฝกสายพันธุ์สุราษฎร์ธานีที่มีฤทธิ์ในการต้านจุลชีพที่ก่อโรคในช่องปาก พบว่า รากหญ้าแฝกสายพันธุ์สุราษฎร์ธานีมีสารสำคัญในกลุ่มของน้ำมันหอมระเหยที่สามารถต้านจุลชีพได้ดีที่สุดคือ **Vetiverin**

จากงานวิจัยของมูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ เริ่มขึ้นในปีงบประมาณ 2565 ภายใต้การวิจัยในโครงการศึกษาฆ่าเชื้อจากหญ้าแฝกเพื่อรักษาคลองรากฟัน จึงได้เป็นผลิตภัณฑ์น้ำยาบ้วนปากผสมสารสกัดหญ้าแฝกที่มีประสิทธิภาพในการลดเชื้อแบคทีเรียและเชื้อแบคทีเรียก่อโรคฟันผุ อีกทั้งยังมีความพึงพอใจในรสชาติและรสสัมผัสของผลิตภัณฑ์ในระดับดี ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

โครงการศึกษาฆ่าเชื้อจากหญ้าแฝก เพื่อป้องกันฟันผุและป้องกันโรคปริทันต์

(Study of the Effectiveness of Vetiver Extracts for Disinfectants to Prevent Tooth Decay and Periodontal Disease)

ระยะเวลาตลอดการวิจัย ปี 2564-2568

วัตถุประสงค์โครงการ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อในช่องปากจากหญ้าแฝกสำหรับทันตกรรมทั่วไปและทันตกรรมเฉพาะทาง

แหล่งเพาะปลูกหญ้าแฝก

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

โครงการพัฒนาอ้อยดง (พื้นที่ทรงงาน)
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เชียงราย

การผลิตน้ำยาบ้วนปากผสมสารสกัดหญ้าแฝก
ในระดับอุตสาหกรรม

ข้อมูลผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ : คอยตุง เวตเวอว์ รีเฟรชซิง มาทวอช
Doi Tung Vetiver Refreshing Mouthwash

แบรนด์ : ดีโอเอฟ (DIF)

ขนาดบรรจุ : 250 มิลลิตร

เลขที่ใบรับจดทะเบียน : 13-1-6500023149

คุณสมบัติผลิตภัณฑ์

- สมุนไพรหอมสดชื่น-อ่อนโยนต่อช่องปาก
- มีส่วนผสมของสารสกัดหญ้าแฝก
- มีฤทธิ์ในการยับยั้งแบคทีเรียก่อโรคฟันผุ
- และแบคทีเรียก่อโรคปริทันต์

(ผลการทดสอบในห้องปฏิบัติการเภสัชกรรม และคณะเภสัชศาสตร์-จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

รูปผลิตภัณฑ์

- ชื่อแบรนด์ ดีไอเอฟ (DIF)
- ชื่อผลิตภัณฑ์ ดอยตุง เวติเวอร์ รีเฟรชซิง เม้าท์วอช (Doi Tung Vetiver Refreshing Mouthwash)
- เลขที่ใบรับจดแจ้ง 13-1-6500023149

คุณสมบัติผลิตภัณฑ์ ลมหายใจหอมสดชื่น อ่อนโยนต่อช่องปาก มีส่วนผสมของสารสกัดหญ้าแฝกที่มีฤทธิ์ในการยับยั้งแบคทีเรียก่อโรคฟันผุและแบคทีเรียก่อโรคปริทันต์ (ผลการทดสอบในห้องปฏิบัติการมูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

แจกจ่ายให้กับ
ประชาชน รวม

10,000 ขวด

รายละเอียด ดังนี้

1

4,000 ขวด

» สำหรับใช้ในการบ้วนปากก่อนรับบริการทันตกรรม และแจกจ่ายให้กับประชาชนที่เข้าร่วมรับบริการทันตกรรมของหน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และแจกให้กับประชาชนทั่วไปที่เข้าเยี่ยมชมมูลนิธิฯ

2

6,000 ขวด

» สำหรับการแจกจ่ายให้กับประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ-โรงเรียนผู้สูงอายุ-รวมถึงผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการที่หน่วยบริการในสังกัดของกรมอนามัยทั่วประเทศผ่าน 13-เขตสุขภาพ-โดยกรมอนามัย-กระทรวงสาธารณสุข

ติดตามเรื่องราวการดำเนินงานของเราได้ที่

1. Youtube : มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์

2. รายการหนึ่งในพระราชดำริ เป็นรายการที่นำเสนอพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาที่พระองค์ทรงมองเห็นหรือทรงรับทราบ เพื่อให้พสกนิกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยรายการหนึ่งในพระราชดำริ เผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 MCOT HD หมายเลข 30 ทุกวันอาทิตย์ เวลา 20.40-21.00 น. (หลังข่าวในพระราชสำนัก) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงสนพระทัยเรื่องหญ้าแฝกและได้มีพระราชดำรัสกับทีมทันตแพทย์ประจำพระองค์ว่า **“หญ้าแฝกสามารถทำอะไรได้หลายอย่าง ทันตแพทย์ลองไปคิดดูว่าจะทำอะไรได้บ้าง แล้วมาเล่าให้เราฟัง”** จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมนำเสนอผ่านรายการหนึ่งในพระราชดำริ โดยทั้งหมดมี 5 ตอน ซึ่งเริ่มต้นจากพระราชดำรัสสู่การวิจัยผลิตภัณฑ์น้ำยาบ้วนปากผสมสารสกัดหญ้าแฝก (ดอยตุงเวดิเวอร์ รีเฟรชซิงเมาทวอช)

ตอนที่ 1 : หนึ่งในพระราชดำริ
ตอน หญ้าแฝกสร้างงาน สร้างอาชีพที่ยั่งยืน
(วันที่ 9 เมษายน 2566)

ตอนที่ 4 : หนึ่งในพระราชดำริ
ตอน หญ้าแฝกเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต
(วันที่ 23 เมษายน 2566)

ตอนที่ 5 : หนึ่งในพระราชดำริ
ตอน หญ้าแฝกแผ่กว้างสู่ความสำเร็จ
(วันที่ 30 เมษายน 2566)

ตอนที่ 2 : หนึ่งในพระราชดำริ
ตอน จากพระราชดำรัส
สู่งานทันตกรรม (วันที่ 2 เมษายน 2566)

ตอนที่ 3 : หนึ่งในพระราชดำริ
ตอน หญ้าแฝกงานวิจัยขยายองค์ความรู้
(วันที่ 16 เมษายน 2566)

3. หนังสือหญ้าแฝกกับงานทันตกรรม

ความสำเร็จจากหญ้าแฝก

การใช้หญ้าแฝกร่วมกับเทคนิคทางวิศวกรรม : กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำแม่ยามในอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ จังหวัดลำปาง

โครงการชลประทานลำปาง สำนักชลประทานที่ 2
และสำนักวิจัยและพัฒนา กรมชลประทาน

บทคัดย่อ

จากรายงานการวิเคราะห์สภาพเขื่อนแม่ยามในอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ของฝ่ายจัดการความปลอดภัยเขื่อน สำนักงานชลประทานที่ 2 พบปัญหาฐานยันเขื่อนฝั่งซ้ายของอ่างเก็บน้ำ เกิดการกัดเซาะเสียหายมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ มีน้ำไหลซึมการกัดเซาะเป็นทางยาว ทำให้ดินจากลาดฐานยันเขื่อน เลื่อนไหลลงมาปิดทับทางรับน้ำฝน และบางส่วนยังเข้าไปยังอาคารระบายน้ำล้น เห็นสมควรเสริมความแข็งแรง โดยปลูกพืชคลุมหน้าดินตามลาด เช่น การปลูกหญ้าแฝก โครงการชลประทานลำปางได้ดำเนินการแก้ไข โดยปรับแต่งดิน บริเวณฐานยันเขื่อนให้เป็นชั้นบันได ติดตั้งระบบให้น้ำ และปลูกหญ้าแฝกสายพันธุ์ศรีลังกาที่เพาะชำในถุง ระยะระหว่าง แถวต้น แบบสลับแถว พบว่าสามารถลดการกัดเซาะได้มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ บริเวณที่ถูกกัดเซาะไม่รุนแรงเมื่อ เปรียบเทียบกับก่อนการปลูกหญ้าแฝก

บทนำ

อ่างเก็บน้ำแม่ยามในอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านแม่ยามเหนือ ตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นเขื่อนดินขนาดกลาง ปริมาณน้ำเก็บกัก 1,009,800 ลูกบาศก์เมตร จากรายงานการวิเคราะห์สภาพ เขื่อนแม่ยามในอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ของฝ่ายจัดการความปลอดภัยเขื่อน สำนักงาน ชลประทานที่ 2 พบปัญหาบริเวณฐานยันเขื่อน ซึ่งฐานยันเขื่อน (Abutment) หมายถึง บริเวณที่ไหลเข้า และระดับสันเขื่อน มาบรรจบกัน หรือบริเวณที่เป็นจุดสิ้นสุดของตัวเขื่อนไปชนกับดินเดิมบริเวณไหล่เขาทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวา บริเวณนี้ จะทำการขุดเปิดลาดเชิงเขาออกไปให้มีพื้นที่กว้างพอสมควรที่จะเชื่อมกับสันเขื่อน เพื่อใช้เป็นบริเวณกัลบรถและ/หรือ เป็นพื้นที่พักยานพาหนะที่ใช้ในการตรวจสอบสภาพและบำรุงรักษาตัวเขื่อน จากรายงานการตรวจสอบสภาพเขื่อนแม่ยามใน มีค่าดัชนีสภาพเขื่อนโดยรวมเท่ากับ 70.63 เปอร์เซ็นต์ แต่ควรปรับปรุงเพิ่มเติม คือ ฐานยันเขื่อนฝั่งซ้าย (Left Abutment) มีน้ำไหลซึม เกิดการกัดเซาะ เป็นทางยาว ทำให้ดินจากลาดฐานยันเขื่อน เลื่อนไหลลงมาปิดทับทางรับน้ำฝน และบางส่วน ยังเข้าไปยังอาคารระบายน้ำล้นเห็นสมควรเสริมความแข็งแรง โดยปลูกพืชคลุมหน้าดินตามลาด เช่น การปลูกหญ้าแฝก และจากการสำรวจอาคารระบายน้ำล้น พบการกัดเซาะของชั้นดินด้านฐานยันเขื่อนฝั่งซ้าย ตามแนวอาคารระบายน้ำล้น ซึ่งมีลักษณะบ่งชี้ของดินกระจายตัว ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สภาพก่อนดำเนินการของฐานยันเขื่อนฝั่งซ้าย อ่างเก็บน้ำแม่ยามในอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้หญ้าแฝกร่วมกับเทคนิคทางวิศวกรรมแก้ปัญหาการกัดเซาะในพื้นที่ชลประทาน

วิธีการดำเนินงาน

1. เตรียมความพร้อมสำหรับการปลูกหญ้าแฝกด้วยการปรับแต่งพื้นที่บริเวณฐานยันเขื่อนฝั่งซ้ายของอ่างเก็บน้ำแม่ยามในอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มีรอยกัดเซาะเป็นร่องลึกตามแนวยาว ให้เป็นลักษณะขั้นบันไดกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ความยาวตลอดฐานยันเขื่อนฝั่งซ้าย ส่วนความกว้างถึงรางรับน้ำฝน จำนวน 15 แถว ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การปรับดินบริเวณฐานยันเขื่อนฝั่งซ้าย

2. จัดหากำลังหญ้าแฝกและจัดเพาะชำใส่ถุงเพื่อเตรียมปลูกต้นกล้าจะได้มีความแข็งแรง ทนต่อสภาพแวดล้อมได้ดีมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 จัดหาต้นกล้าหญ้าแฝกจากสถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ และแปลงเพาะชำกล้าบริเวณอ่างเก็บน้ำแม่ยามในอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง

3. ปลุกหญ้าแฝกบริเวณฐานยันเขื่อนที่ปรับปรุงพื้นที่แล้ว โดยใช้หญ้าแฝกปักชำอายุ 60 วัน ปลุกแบบขั้นบันได กว้าง 50 เซนติเมตร ระยะระหว่างต้น 10 เซนติเมตร และระยะระหว่างแถว 2 เมตร ปลุกแบบสลับ จำนวน 15 แถว และติดตั้งระบบให้น้ำ ดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ปลุกหญ้าแฝกบริเวณฐานยันเขื่อนอ่างเก็บน้ำแม่มานในอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง และวิธีการให้น้ำ

ผลการดำเนินการ

► การปลุกหญ้าแฝกสายพันธุ์ศรีลังกา บริเวณฐานยันฐานยันเขื่อนฝั้งซ้ายที่เกิดการกัดเซาะเสียหายมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ เกิดร่องน้ำลึก หลังการปรับปรุงพื้นที่และปลุกหญ้าแฝกพบว่า

1. จากการปรับปรุงพื้นที่บริเวณฐานยันเขื่อนฝั้งซ้าย และหลังจากการปลุกหญ้าแฝก 6 เดือน หญ้าแฝกสามารถป้องกันการเสียหายจากการกัดเซาะได้ ไม่พบดินจากลาดฐานยันเขื่อน เลื่อนไกลลงมาปิดทับทางรับน้ำฝน
2. การตัดแต่งใบหญ้าแฝกทุก 45 วัน หลังจากปลุก 10 เดือน ทำให้การเจริญเติบโตของหญ้าแฝกมีความสม่ำเสมอมากขึ้น
3. การกัดเซาะพบตามระหว่างต้นหญ้าแฝกที่ยังเจริญไม่เต็มที่ แต่การกัดเซาะเป็นร่องเล็กไม่ลึกเท่ากับก่อนปลุกหญ้าแฝก ส่วนที่ปลุกหญ้าแฝกเจริญเติบโตได้ดีจะสามารถลดการกัดเซาะ และพบตะกอนดินสะสมบริเวณโคนหญ้าแฝก ดังแสดงในภาพที่ 5

▼ เริ่มปลุก

▼ หลังปลุก 2 เดือน

▼ หลังปลุก 3 เดือน

▼ หลังปลุก 4 เดือน

▼ หลังปลุก 6 เดือน

หลังปลูก 10 เดือน

ภาพที่ 5 หญ้าแฝกหลังปลูกเพื่อลดการกัดเซาะบริเวณฐานยันเขื่อนฝิ่งซ้าย อ่างเก็บน้ำแม่มานในอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง ในระยะเวลาต่าง ๆ

สรุปผลการดำเนินงาน

1. การปลูกหญ้าแฝกสายพันธุ์ศรีลังกาเพื่อลดการกัดเซาะบริเวณฐานยันเขื่อนฝิ่งซ้าย สามารถลดการกัดเซาะได้มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์
2. พบการกัดเซาะเกิดขึ้นบ้างบริเวณช่องว่างระหว่างต้นที่ไม่มีต้นหญ้าแฝก แต่การกัดเซาะไม่รุนแรงเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการปลูกหญ้าแฝก

ข้อเสนอแนะ

1. การปลูกหญ้าแฝกเพื่อลดการกัดเซาะควรจัดทำพื้นที่ปลูกขึ้นบันไดความกว้างมากกว่า 50 เซนติเมตร และมีวัสดุป้องกันการกัดเซาะ เพื่อลดการกัดเซาะจากการให้น้ำหลังการปลูกช่วงระยะแรกที่หญ้าแฝกเจริญเติบโต
2. การปลูกหญ้าแฝกในช่วงฤดูแล้งควรมีแหล่งน้ำให้เพียงพอสำหรับการเจริญเติบโตของหญ้าแฝก 1-2 เดือนเพื่อให้หญ้าแฝกสามารถตั้งตัวได้หลังจากปลูก
3. การปลูกหญ้าแฝกบริเวณลาดฐานยันเขื่อนควรใช้หญ้าแฝกดอน เนื่องจากหญ้าแฝกชนิดนี้สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพค่อนข้างแล้ง แดดปานกลางถึงแดดจัด และที่ดินที่มีการระบายน้ำได้ดีในทุกภาคของประเทศไทย เช่น สายพันธุ์ราชบุรี ร้อยเอ็ด กำแพงเพชร ประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน. 2541. ความรู้เรื่องหญ้าแฝก Vetiver Grass Overview. กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ. 115 น.

แซมจรัส รัชนิ และวันชัย วงษา. 2543. การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในด้านเกษตรกรรมและด้านวิศวกรรม,

เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตร “การพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ 12-15 ธันวาคม 2543 ณ โรงแรมเวียงอินทร์ จังหวัดเชียงราย”

สำนักวิจัยและพัฒนา. 2561. หญ้าแฝกกับงานด้านชลประทาน. ฝ่ายวิจัยและพัฒนา กรมชลประทาน.

ความสำเร็จจากหญ้าแฝก

**การใช้หญ้าแฝกป้องกันการชะล้างพังทลายบริเวณ
ปรับระดับพื้นดินในพื้นที่เชิงเขา ท้องที่อำเภอท่าปลา
จังหวัดอุตรดิตถ์**

สมชาย ฉิมแย้ม
โครงการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่
เกิดอุทกภัยและดินถล่ม พื้นที่ 1 (ลุ่มน้ำลิ)
จังหวัดอุตรดิตถ์ กรมป่าไม้

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เกิดอุทกภัยและดินถล่ม พื้นที่ 1 (ลุ่มน้ำลิ) จังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัด
สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) กรมป่าไม้ ได้เริ่มดำเนินโครงการฯ ตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปัจจุบันเพื่อสนอง
แนวพระราชดำริในการพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่เกิดอุทกภัยและดินโคลนถล่มให้ระบบนิเวศฟื้นคืนความสมบูรณ์
ตามธรรมชาติ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนบริเวณพื้นที่อยู่อาศัยทำกินของราษฎร
ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าลำน่านฝั่งขวา ท้องที่ตำบลน้ำหมัน และตำบลจริม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
ซึ่งการดำเนินงานส่วนหนึ่งของโครงการฯ ที่ผ่านมามีคือ การส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่ปลูกหญ้าแฝก รวมทั้งศึกษาแนวทาง
การพัฒนาการใช้หญ้าแฝกให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับลักษณะกายภาพของพื้นที่และความต้องการของ
ชุมชนท้องถิ่น

การส่งเสริมและการปลูกหญ้าแฝกของโครงการฯ ที่ผ่านมา ได้ใช้หญ้าแฝกสายพันธุ์ศรีลังกาเป็นสายพันธุ์หลัก
ในการฟื้นฟูพื้นที่และส่งเสริมให้ราษฎรปลูก เนื่องจากลักษณะสภาพพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่มีลักษณะ
เป็นที่ราบระหว่างภูเขาและบริเวณเชิงเขา ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ในการประกอบอาชีพทำการเกษตรและที่อยู่
อาศัย โดยโครงการฯ ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการใช้หญ้าแฝกสายพันธุ์ศรีลังกา ในการป้องกันการชะล้าง
พังทลายบริเวณพื้นที่ซึ่งมีการปรับระดับพื้นดินบริเวณไหล่เขา ซึ่งการปรับระดับดินจะยังคงมีพื้นที่ลาดชันสูงบริเวณที่ถูก
ตัดหน้าดินและบริเวณขอบพื้นที่ปรับถมดิน โดยมีที่ราบระหว่างกลางและเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นตาม
มาคือการชะล้างพังทลายของดินเมื่อเกิดฝนตกบริเวณพื้นที่ที่ถูกตัดหน้าดิน รวมทั้งพื้นที่ขอบพื้นที่ปรับถมดินเนื่องจาก
มีความลาดชันสูงและไม่มีสิ่งปกคลุม โครงการฯ จึงได้ทำการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินบริเวณ
ดังกล่าว ในท้องที่ บ้านกัวเคียน ตำบลจริม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ในปี 2563 ตามภาพด้านล่าง

หญ้าแฝกที่ปลูกบริเวณที่มีการตัดหน้าดิน ปี 2563

หญ้าแฝกที่ปลูกบริเวณขอบพื้นที่ปรับถมดิน ปี 2563

จากการเปรียบเทียบผลการปลูกหญ้าแฝกของโครงการฯ ในพื้นที่ทั้ง 2 ลักษณะในปี 2564 พบว่า **บริเวณที่ปลูกหญ้าแฝกขวางความลาดชันบริเวณที่มีการตัดหน้าดิน**นั้น หญ้าแฝกเจริญเติบโตไม่ดี แม้ว่าจะบำรุงรักษาโดยการรดน้ำ คลุมดิน และใส่ปุ๋ย รวมทั้งได้ปลูกพืชชนิดอื่นเสริมเพื่อช่วยรักษาหน้าดินและเพิ่มอินทรีย์วัตถุ แต่หญ้าแฝกก็เจริญเติบโต น้อยมากและตายเป็นจำนวนมากในช่วงฤดูแล้ง ส่วน**หญ้าแฝกที่ปลูกขวางความลาดชันบริเวณขอบพื้นที่ซึ่งได้ถมเพิ่มจากการปรับระดับพื้นที่** ผลปรากฏว่า หญ้าแฝกเจริญเติบโตได้เป็นอย่างดีและอัตราการรอดตายสูงมาก ในช่วงฤดูแล้ง มีประสิทธิภาพในการดักตะกอนและป้องกันการชะล้างพังทลายของดินได้เป็นอย่างดี ตามภาพที่ปรากฏด้านล่าง

หญ้าแฝกที่ปลูกบริเวณที่มีการตัดหน้าดิน ปี 2564

หญ้าแฝกที่ปลูกบริเวณขอบพื้นที่ปรับถมดิน ปี 2564

ก่อนหน้านี้โครงการฯ ได้พยายามปลูกหญ้าแฝกสายพันธุ์ศรีลังกาในบริเวณที่มีการตัดหน้าดินในท้องที่ ตำบลน้ำหมัน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ก็ปรากฏผลในลักษณะเดียวกันนี้ จึงเป็นข้อควรพิจารณาสำหรับผู้ที่จะนำ หญ้าแฝกสายพันธุ์ศรีลังกาไปปลูกในบริเวณที่มีการปรับหน้าดิน ซึ่งหญ้าแฝกสายพันธุ์ศรีลังกาจะเติบโตและทำหน้าที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่บางส่วน แต่สำหรับหญ้าแฝกสายพันธุ์อื่นหรือหญ้าแฝกต่อนั้น ยังเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ว่าจะสามารถเจริญเติบโตในพื้นที่ลักษณะดังกล่าวได้หรือไม่ หรืออาจต้องใช้วิธีการปลูกแบบอื่นหรือใช้พืชอื่นจึงจะเกิด ประสิทธิภาพในการป้องกันการชะล้างพังทลาย ทั้งนี้ ผู้เขียนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหญ้าแฝกไม่มาก ซึ่งยังคง ต้องทำการศึกษาเกี่ยวกับหญ้าแฝกต่อไป บทความนี้เป็นเพียงประสบการณ์บางส่วนที่ซึ่งอาจมีผู้รู้ได้ให้แนวทางการปฏิบัติ ไว้แล้ว โดยหวังว่าบทความนี้จะประโยชน์ต่อนักส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกบางท่านหรือผู้ที่สนใจ เพื่อใช้ประกอบการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนตลอดไป

ผลงานที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ The King of Thailand Vetiver Awards

ด้าน Outstanding Vetiver Research ประเภท Non-Agricultural Application

“Using Vetiver Phytoremediation Technology to Mitigate Dioxin-Contaminated Soils at Bien Hoa Airbase, Dong Nai, Vietnam”

โดย Ngo Thi Thuy Huong, Nguyen Quoc Dinh, Nguyen Thi Thanh Thao และ Vu Thi Lan Anh
จากประเทศเวียดนาม

ผลงานเรื่อง “Using Vetiver Phytoremediation Technology to Mitigate Dioxin-Contaminated Soils at Bien Hoa Airbase, Dong Nai, Vietnam” (การใช้เทคโนโลยีในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมด้วยหญ้าแฝกเพื่อบำบัดดินที่ปนเปื้อนสารไดออกซินในฐานทัพอากาศเบียนฮวา เมืองดองไน ประเทศเวียดนาม) โดย Ngo Thi Thuy Huong, Nguyen Quoc Dinh, Nguyen Thi Thanh Thao, Vu Thi Lan Anh ประเทศเวียดนาม นำเสนอว่า นักวิทยาศาสตร์ในเวียดนามตอนใต้ได้ค้นพบว่า หญ้าแฝกมีประสิทธิภาพมากในการดูดซับสารไดออกซิน ซึ่งถูกนำมาใช้ในสงครามเวียดนามเมื่อกว่า 50 ปีมาแล้ว ภายใต้ชื่อว่า “ฝนเหลือง” และยังคงค้างในดินและส่งผลเสียต่อสุขภาพจนถึงทุกวันนี้

ทั้งนี้ 8 เดือนหลังจากการทดลองปลูกหญ้าแฝกสายพันธุ์มอนโด ที่ฐานทัพอากาศ Bien Hoa พบว่า

- 1) หญ้าแฝกเติบโตได้ดีในดินคุณภาพต่ำและดินที่มีการปนเปื้อนสารไดออกซินที่เป็นพิษปานกลาง
- 2) สารไดออกซินในดินที่ปลูกหญ้าแฝกลดลงในระหว่างการทดลอง
- 3) หญ้าแฝกสายพันธุ์มอนโด มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการดูดซับสารปนเปื้อน และสามารถฟื้นฟูธรรมชาติในพื้นที่ที่ปนเปื้อนสารไดออกซินในระดับปานกลาง

กิจกรรม : ปตท. จับมือ กรมพัฒนาที่ดิน และเครือข่ายอนุรักษ์ฯ แลกส่งต่อความรู้การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก เพื่อสืบสาน รักษา ต่อยอดงานพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

เมื่อวันอังคารที่ 12 ตุลาคม 2566 บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยสถาบันลูกโลกสีเขียวร่วมกับ กรมพัฒนาที่ดิน และเครือข่ายอนุรักษ์ฯ แลกส่งต่อความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริให้แก่ชาวชุมชน ตำบลฝักไหม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ โดยมี ผู้เชี่ยวชาญจากเครือข่ายอนุรักษ์ฯ แลกส่งต่อความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก เทคนิค การปลูก และการดูแลรักษาหญ้าแฝกหลังการปลูกอย่าง ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนการนำหญ้าแฝกไปใช้ ประโยชน์อย่างยั่งยืน

การอบรม “การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อ อนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ” ประกอบด้วย กิจกรรมการบรรยายให้ความรู้ภาคทฤษฎี โดยวิทยากรจาก สถาบันพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ กรมพัฒนาที่ดิน และกิจกรรม ภาคปฏิบัติ โดยประธานเครือข่ายอนุรักษ์ฯ แลก เขต 3 พร้อมทีมงาน เป็นผู้สาธิตและให้คำแนะนำแก่ชุมชนในการ ปลูกหญ้าแฝกรอบบริเวณสระน้ำหนองบ้านตาทอง ซึ่งเป็น แหล่งน้ำกินน้ำใช้ที่สำคัญของชุมชน โดยออกแบบการปลูก หญ้าแฝกเป็น 2 ลักษณะ คือ ปลูกเป็นแนวยาวบริเวณ รอบขอบสระและบริเวณแนวริมถนน เพื่อป้องกันการชะล้าง พังทลายของดิน และปลูกหญ้าแฝกล้อมรอบโคนต้นไม้ยืนต้น เพื่อปรับปรุงดินและช่วยกักเก็บความชุ่มชื้นในดิน

การรวมพลังของคนในชุมชนเพื่อปลูกหญ้าแฝก ในครั้งนี้ ชาวตำบลฝักไหมได้จัดเป็นกิจกรรมจิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” ร่วมกับอำเภอยะหริ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลฝักไหม สถาบันพัฒนาที่ดิน ศรีสะเกษ สถาบันลูกโลกสีเขียว และเครือข่ายอนุรักษ์ฯ แลก เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องใน “วันนวมินทรมหาราช” จิตอาสา

จากทุกภาคส่วน รวมกว่า 80 คน ได้ร่วมเรียนรู้และลงมือ ปลูกหญ้าแฝก ทั้งสายพันธุ์สงขลา 3 สายพันธุ์สุราษฎร์ธานี สายพันธุ์กำแพงเพชร 2 และสายพันธุ์ศรีลังกา รวม 20,000 กล้า ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน รวมทั้งสิ้น 7 ไร่

นอกจากนี้ ภายหลังจากการจัดกิจกรรมจิตอาสา ชุมชนยังได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปขยายผล โดยรวบรวมจิตอาสาในชุมชน นำกล้าหญ้าแฝกไปปลูกเพิ่มเติม ในพื้นที่แนวคันดินบริเวณป่าชุมชนดอนแก้ว ห้วยวะ อีกด้วย นอกจากนี้จะช่วยเพิ่มจำนวนพื้นที่ของการนำหญ้าแฝกไปใช้ ประโยชน์แล้ว ยังนำไปสู่การขยายฐานเครือข่ายของผู้ที่ เข้าถึงและเข้าใจในศาสตร์ของพระราชฯ เรื่องการนำ “พืชมหัศจรรย์” ดังเช่น “หญ้าแฝก” ไปใช้ประโยชน์เพื่อ การอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างยั่งยืนได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมบรรยายให้ความรู้ทางทฤษฎี ณ ศูนย์ส่งเสริม และผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลฝักไหม

- กิจกรรมจิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” เนื่องใน “วันนวมินทรมหาราช”
- กิจกรรมภาคปฏิบัติ เทคนิคการปลูกตามหลักวิชาการ

- ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล

ปตท.

กิจกรรม : โครงการประกวดการพัฒนาและธรรมรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 13 (พ.ศ. 2566–2567)

เมื่อวันพุธที่ 15 พฤศจิกายน 2566 นางศศิพร ปาณิกบุตร ผู้อำนวยการกองกิจกรรมพิเศษและวิเทศสัมพันธ์ สำนักงาน กปร. และนางอรุษา ทั้งสุบุตร ผู้อำนวยการสถาบันลูกโลกสีเขียว บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. และเจ้าหน้าที่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ร่วมประชุมหารือเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานโครงการประกวดการพัฒนาและธรรมรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 13 เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการฯ อย่างมีประสิทธิภาพ ณ ห้องประชุมหนูมาน 2 สำนักงาน กปร.

การประชุมฯ ครั้งนี้มีวาระการประชุมที่สำคัญ ประกอบด้วย แนวทางการขับเคลื่อนการทำงานของคณะกรรมการการตัดสินฯ และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างคณะกรรมการและอนุกรรมการโครงการประกวดการพัฒนาและธรรมรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงแผนการดำเนินงานโครงการประกวดการพัฒนาและธรรมรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ ปี 2567

เมื่อวันอังคารที่ 6 กุมภาพันธ์ 2567 สำนักงาน กปร. จัดการประชุมเพื่อชี้แจงแนวทางการจัดส่งผลงานด้านหญ้าแฝกของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งประชาชนทั่วไป และเครือข่ายอนุรักษ์แฝก ที่มีการดำเนินงานด้านหญ้าแฝกเข้าร่วมประกวดตามโครงการประกวดการพัฒนาและธรรมรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 13 ซึ่งจัดโดยความร่วมมือระหว่างสำนักงาน กปร. มูลนิธิชัยพัฒนา กรมพัฒนาที่ดิน และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยมีนายวิกรม คัยนันท์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รักษาการแทนรองเลขาธิการ กปร.เป็นประธานในการประชุม ฯ

กิจกรรม : การประชุมคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริม ขยายผล เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 1/2567

เมื่อวันพุธที่ 20 มีนาคม 2567 นายวิกรม คัยนันท์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รัชการาชการแทนรองเลขาธิการ กปร. เป็นประธานการประชุมคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริม ขยายผล เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริครั้งที่ 1/2567 ณ ห้องประชุม หนุมาน 2 สำนักงาน กปร. และผ่านระบบออนไลน์ โดยมีเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. และผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วม อาทิ มูลนิธิชัยพัฒนา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรมพัฒนาที่ดิน กรมปศุสัตว์ กรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบท กรมประมง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

การประชุมฯ ในครั้งนี้ จัดขึ้นเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานด้านส่งเสริม ขยายผล เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในปี 2566 ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และร่วมกันพิจารณา ทิศทางการดำเนินงานในปี 2567 เพื่อขับเคลื่อนตามแผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ 7 (ปี 2566-2570) ต่อไป

กิจกรรม : การประชุมคณะอนุกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผลโครงการ พัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 1/2567

เมื่อวันศุกร์ที่ 22 มีนาคม 2567 นายวิกรม คัยนันท์ รองเลขาธิการ กปร. เป็นประธานการประชุม คณะอนุกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผล โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 1/2567 ณ ห้องประชุม หนุมาน 2 สำนักงาน กปร. และผ่านระบบออนไลน์ โดยมีคณะอนุกรรมการฯ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมการประชุมฯ อาทิ มูลนิธิชัยพัฒนา กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทางหลวง กรมประมง กรมชลประทาน กรมปศุสัตว์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และหน่วยบัญชาการทหาร พัฒนา เป็นต้น

การประชุมฯ ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรับทราบถึงผลการดำเนินงานด้านวิชาการภายใต้โครงการพัฒนา และรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ผ่านมาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จังหวัด เชียงใหม่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอสงฯ จังหวัดนราธิวาส กรมพัฒนาที่ดิน กรมทางหลวง และหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา รวมถึงการสรุปผลการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ 7 ที่จัดขึ้นในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ในการนี้ ที่ประชุม ฯ ได้พิจารณาโครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหญ้าแฝกของกรมป่าไม้ และศูนย์ศึกษาการพัฒนา
พิบูลทองฯ ซึ่งที่ประชุมฯ ได้ให้ข้อเสนอแนะถึงแนวทางการศึกษา ทดลอง วิจัยที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการในช่วง
ต่อไปด้วย

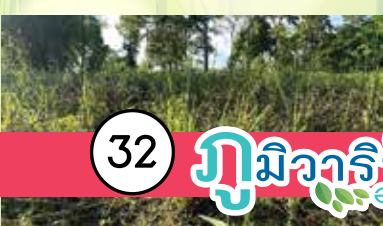

กิจกรรม : สำนักงาน กปร. ติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์ การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 9 พฤศจิกายน 2566 นายวิกรม คัยนันท์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการพัฒนา
และรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ ณ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา
สร้างป่า สร้างรายได้ ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช
กุมารี จังหวัดตาก

ในการนี้ คณะฯ ได้รับฟังการบรรยายสรุปกิจกรรมการดำเนินงานด้านหญ้าแฝกของศูนย์ฯ จากนั้นเยี่ยมชมการ
ปลูกหญ้าแฝกในบริเวณพื้นที่โครงการฯ โดยใช้สายพันธุ์ศรีลังกาและสายพันธุ์กำแพงเพชร 2 เป็นแถวตามแนว Contour
รวมถึงบริเวณรอบโคนไม้ป่าและไม้ผล อาทิ กัลยาร ทุเรียน ยางนา และไผ่รวก เป็นต้น และเยี่ยมชมแปลงเพาะชำกล้า
หญ้าแฝก เพื่อแจกจ่ายให้แก่หน่วยงานราชการ โรงเรียน และประชาชนในพื้นที่โดยรอบโครงการฯ

นอกจากนี้ศูนย์ฯ ยังได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องประโยชน์ของหญ้าแฝก รวมถึงสอนวิธีการปลูกหญ้าแฝก
ให้นักเรียนและครู เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการฟื้นฟูอนุรักษ์ดินและน้ำ ในพื้นที่รอบบริเวณโครงการฯ อีกด้วย

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 30 พฤศจิกายน 2566 นายวิกรม คัยนันท์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. นำผู้ทรงคุณวุฒิด้านหญ้าแฝก ประกอบด้วย นายพิทยากร ลิ้มทอง นายฉลองชัย แบบประเสริฐ และนายประเดิมชัย แสงคู่งษ์ ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และรับฟังการนำเสนองานศึกษา ทดลอง วิจัย ณ ศูนย์ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในส่วนของกรมป่าไม้ โดยมีกิจกรรมประกอบด้วย

การนำเสนองานศึกษา ทดลอง วิจัย โครงการหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยคณะผู้วิจัย เสนอหัวข้อ “การใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ป้องกันการพังทลายของดิน ลงสู่อ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดงฯ” และ “การศึกษาการนำเชื้อไมคอร์ไรซ่า ร่วมกับหญ้าแฝก โดยการใส่เชื้อลงในรากกล้าหญ้าแฝกและรากกล้าไม้ เพื่อเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตของรากหญ้าแฝก และพันธุ์ไม้ต่าง ๆ สำหรับแจกจ่ายให้เกษตรกรนำไปปลูก เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเปลี่ยนรูปแบบเกษตรกรรมจากพืชไร่เชิงเดี่ยวเป็นเกษตรผสมผสาน เพื่อลดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และยังสามารถเก็บเห็ดตับเต่าจากเชื้อไมคอร์ไรซ่าไปขายสร้างรายได้เสริมในครัวเรือน ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหญ้าแฝก ได้ให้คำแนะนำแก่คณะผู้วิจัยเพื่อนำไปปรับปรุงโครงการวิจัยฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โอกาสนี้ได้เยี่ยมชมพื้นที่แปลงปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝกของศูนย์ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกฯ พร้อมกับให้คำแนะนำการปลูกหญ้าแฝกให้เหมาะสมและสอดคล้องตามลักษณะภูมิสังคมและการส่งเสริมให้กับเกษตรกรต่อไปด้วย

เมื่อวันศุกร์ที่ 19 มกราคม 2567 นายวิกรม คัยนันท์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รักษาการแทนรองเลขาธิการ กปร. พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. นำคณะผู้ทรงคุณวุฒิด้านหญ้าแฝก ประกอบด้วย นายพิทยากร ลิ้มทอง และนายฉลองชัย แบบประเสริฐ เดินทางไปติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีนายไพรัตน์ ทับประเสริฐ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ให้การต้อนรับ

โอกาสนี้ คณะฯ ได้รับฟังการบรรยายสรุปผลการดำเนินงานศึกษา ทดลอง วิจัย เรื่องการศึกษาประสิทธิภาพของเชื้อแอคติโนมัยซีทเอนโดไฟต์ต่อการเจริญเติบโตของกล้าหญ้าแฝกที่ระดับความขึ้นดินต่างกันบนชุดดินท่าลี่ พร้อมเยี่ยมชมการเพาะชำกล้าหญ้าแฝก ณ เรือนเพาะชำกล้าหญ้าแฝก และแปลงรวบรวมสายพันธุ์หญ้าแฝก ซึ่งมีทั้งสายพันธุ์หญ้าแฝกกลุ่มและสายพันธุ์หญ้าแฝกดอน และนิทรรศการเรื่องหญ้าแฝกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากนั้น คณะฯ ได้เยี่ยมชมโครงการการจัดการดินใต้ทรงพุ่มโดยใช้หญ้าแฝก ร่วมกับการคลุมดิน ณ แปลงของนายสว่าง กันธาทรัพย์ หมู่ 2 ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยดำเนินการสาธิตการปลูกหญ้าแฝก รอบทรงพุ่มต้นลำไย จำนวน 10 ต้น เพื่อศึกษาความชื้นในดิน การเจริญเติบโตของต้นลำไย และผลผลิตที่ได้ เปรียบเทียบกับแปลงที่ไม่ได้ปลูกหญ้าแฝกด้วย

เมื่อวันอังคารที่ 27 กุมภาพันธ์ 2567 นายวิกรม คัยนันท์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รักษาการแทนรองเลขาธิการ กปร. พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. นำคณะผู้ทรงคุณวุฒิด้านหญ้าแฝก ประกอบด้วย นายพิทยากร ลิ้มทอง และนายฉลองชัย แบบประเสริฐ ร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินและกรมป่าไม้ ติดตามการดำเนินงานสนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการใช้หญ้าแฝกเพื่อการปรับปรุงดินและชะล้างการพังทลายของหน้าดิน รวมถึงการปลูกหญ้าแฝก ร่วมกับการเกษตรผสมผสาน และป่าไม้ ภายในศูนย์ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ บนพื้นที่ 10 ไร่ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษาดูงานด้านการปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำแบบครบวงจร รวมถึงการส่งเสริมและขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้และเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ทำกินที่อยู่ในเขตป่าเสื่อมโทรมให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

กิจกรรมภายในศูนย์ฯ ประกอบด้วย การปลูกหญ้าแฝกล้อมรอบไม้ผลและไม้ป่า อาทิ ต้นขนุน ลำไย กล้วย มะขามป้อม มะค่า และยางนา เป็นต้น การอนุรักษ์ดินและน้ำโดยการปลูกหญ้าแฝกล้อมรอบบริเวณขอบบ่อน้ำ เพื่อป้องกันดินพังทลายควบคู่กับการปรับปรุงบำรุงรักษาดิน การเพาะชำกล้าหญ้าแฝกเพื่อนำไปส่งเสริมขยายผลให้แก่เกษตรกร ประชาชนที่สนใจ รวมถึงพื้นที่สาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ให้มีการพัฒนา ดิน น้ำ ป่า ตามแนวพระราชดำริ ได้อย่างสมบูรณ์ต่อไป

เมื่อวันพุธที่ 28 กุมภาพันธ์ 2567 นายวิกรม คัยนันท์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รักษาการแทนรองเลขาธิการ กปร. พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. นำคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหญ้าแฝก ประกอบด้วย นายพิทยากร ลิ้มทอง และนายฉลองชัย แบบประเสริฐ ร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน และกรมป่าไม้ ขับเคลื่อนงานวิชาการด้านหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร ซึ่งได้น้อมนำแนวพระราชดำริเกี่ยวกับหญ้าแฝกมาดำเนินการ โดยจัดทำแปลงเรียนรู้สายพันธุ์หญ้าแฝก จำนวน 14 สายพันธุ์ ทั้งหญ้าแฝกลุ่มและหญ้าแฝกดอน วิธีการปลูกหญ้าแฝกล้อมรอบไม้ผล อาทิ กัลยัม มะพร้าว มะนาว ส้มโอ และทุเรียน เป็นต้น การปลูกหญ้าแฝกรอบขอบบ่อ และตามร่องน้ำ นอกจากนี้ ยังได้สนับสนุนให้เกษตรกรและผู้สนใจนำกล้าหญ้าแฝกไปปลูกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การปลูกหญ้าแฝกบริเวณรอบสระเก็บน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์ และโรงเรียน รวมทั้งยังส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตรกรเพื่อเพิ่มศักยภาพและขยายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อนำไปจำหน่าย ก่อให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงบำรุงดิน และสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วย

จากนั้น เยี่ยมชมแปลงเกษตรผสมผสานของนายสมชาย ทองดินนอก หมอดินอาสาประจำตำบลหลุบเลา อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นหมอดินอาสาฯ ที่นำหญ้าแฝกไปปลูกในพื้นที่ กว่า 60 ไร่ จนประสบความสำเร็จ สามารถสร้างรายได้ หลักแสนต่อปี จากการปลูกไม้ผล ไม้เศรษฐกิจ และหญ้าแฝก ทำให้มีผลผลิตต่อเนื่อง ควบคู่กับการปรับปรุงบำรุงดินและการพังทลายของหน้าดิน จากการน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ความว่า “...อยากให้ทุกคนปลูกหญ้าแฝกโดยไม่หวังผล แต่วันข้างหน้าจะดี...”

นายสมชายฯ ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านวิชาการ รวมถึงไม้ผล และกล้าหญ้าแฝก จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี 2560 โดยได้รับกล้าหญ้าแฝกสายพันธุ์สงขลา 3 จำนวน 10,000 กล้า เพื่อนำมาปลูกตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ด้วยความตั้งใจจริง จึงดำเนินการขยายพันธุ์เอง และดำเนินการปลูกหญ้าแฝกในบริเวณสวนไม้ผล จำนวน 48 ไร่ และรอบสระน้ำ จำนวน 2 บ่อ โดยปลูกเป็นแนวขวางความลาดเทของพื้นที่ และดูแลรักษา จนเป็นแนวหญ้าแฝกที่สวยงาม

ทั้งนี้ ช่วงที่ไม้ผลยังไม่ให้ผลผลิตจะมีรายได้จากการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงห่าน เลี้ยงไก่ จะได้ไข่จากเป็ดและไก่ทุกเดือน ในบ่อน้ำเลี้ยงปลาปลูกผักไว้กินเอง ที่เหลือเก็บขาย จะมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อถึงบ้าน เมื่อผลไม้ให้ผลผลิตก็จะมีรายได้จากผลไม้อีกทางหนึ่ง ผลไม้ที่ปลูก ได้แก่ น้อยหน่า กระท้อน ลำไย ส้มโอ ฝรั่ง มะไฟ มะม่วง มะขาม กัลยัม มะละกอ และหม่อนกินผล ฯลฯ

นายสมชายฯ กล่าวว่าได้รับประโยชน์จากหญ้าแฝกในการช่วยจับยึดดินบริเวณคันบ่อน้ำในสวน ทำให้บ่อน้ำสามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ตลอดทั้งปี หญ้าแฝกช่วยการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รากหญ้าแฝกสามารถยึดดิน ป้องกันดินตามขอบสระไม่ให้เกิดการพังทลาย รากหญ้าแฝกยังช่วยระเบิดดิน ช่วยให้ดินที่แน่นที่บริเวณขุขขึ้นรากหญ้าแฝกช่วยอุ้มน้ำ ดูดน้ำใต้ดิน เพิ่มความชื้นในดิน นอกจากนี้ นายสมชายฯ ได้ทำหน้าที่เป็นหมอดินอาสาประจำตำบลและกรรมการหมู่บ้าน ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เป็นผู้มีความรู้และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นผู้นำในการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ เครือข่ายหมอดิน และอาสาสมัครเกษตร โดยการสนับสนุนพันธุ์หญ้าแฝกให้แก่เครือข่ายและแนะนำการปลูกหญ้าแฝกให้กับผู้ที่สนใจมาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 14 มีนาคม 2567 นายวิกรม คัยนันท์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รักษาการแทนรองเลขาธิการ กปร. พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่กองกิจกรรมพิเศษและวิเทศสัมพันธ์ ร่วมกับกองประสานงานโครงการพื้นที่ 5 สำนักงาน กปร. นำคณะผู้ทรงคุณวุฒิด้านหญ้าแฝก ประกอบด้วย นายพิทยากร ลิ้มทอง และนายฉลองชัย แบบประเสริฐ เยี่ยมชมแปลงเกษตรผสมผสานของจำเอนเขียน สร้อยสม อดีตประธานเครือข่ายคนรักหญ้าแฝก ปราชญ์ชาวบ้านอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งได้นำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้กับชีวิตตนเอง จนประสบความสำเร็จได้รับรางวัล “เกษตรกรดีเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศประจำปี 2549” อีกทั้งยังได้นำ “หญ้าแฝก” มาปลูกในพื้นที่ของตนเองซึ่งประสบปัญหา “ดินดาน” จนสามารถปลูกพืชชนิดต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ยังได้รับรางวัลเกียรติยศหญ้าแฝกต้นแบบความยั่งยืนจากการประกวดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 10 ประจำปี 2559-2560

ปัจจุบันแปลงเกษตรของจำเอนเขียนฯ จัดทำเป็น “ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล” ซึ่งถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตร และการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกให้กับเกษตรกรและผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมกันนี้ คณะผู้ทรงคุณวุฒิฯ ได้ชื่นชมจำเอนเขียนฯ ในการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ จนประสบความสำเร็จ และขอให้เป็นหลักในการขยายผลไปยังเกษตรกรเครือข่ายอื่น ๆ ต่อไป

จากนั้น ได้เดินทางไปเยี่ยมชมแปลงเกษตรของนางสาวดารัสสิริ ธีรังกูร ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งไร่วิถีพอเพียงเพ็ชรบุรี โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาต่อยอดและฟื้นฟูแก้ปัญหาดินและน้ำ โดยทำเกษตรผสมผสานแบบ เกษตรอินทรีย์โดยไม่ใช้สารเคมี มีการบริหารจัดการพื้นที่จำนวน 63 ไร่ แบ่งเป็นทำนา 30 ไร่ แปลงไม้ผล อาทิ มะม่วง กล้วย มะพร้าว มะเฟือง และหม่อน เป็นต้น เลี้ยงเป็ดและไก่โดยปล่อยตามธรรมชาติ และขุดบ่อน้ำเพื่อสำรองน้ำไว้ใช้ ทั้งนี้ ได้ปลูกหญ้าแฝกรอบบริเวณพื้นที่เป็นจำนวนมาก เช่น รอบไม้ผล และรอบบ่อน้ำ รวมทั้งยังตัดใบหญ้าแฝกนำมาคลุมรอบ โคนต้น เพื่อปรับปรุงบำรุงดินและรักษาความชุ่มชื้นให้กับดิน ซึ่งได้ผลเป็นอย่างดี ส่งผลให้ดินสมบูรณ์ พืชผลให้ผลผลิต ที่มีคุณภาพสามารถนำไปจำหน่ายที่ใกล้เคียงแหล่ง เป็นเครื่องยืนยันความสำเร็จของไร่วิถีพอเพียงเพ็ชรบุรีแห่งนี้อีกด้วย

โมเดล “ไร่วิถีพอเพียงเพ็ชรบุรี” ช่วยพัฒนาศักยภาพให้กับชุมชน ตั้งแต่การทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริ การบริหารจัดการกลุ่มของชุมชน รวมถึงการทำการตลาด เพื่อนำผลผลิตที่เพาะปลูกที่ได้จากชุมชน กระจายออกสู่สังคมไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ยังได้เยี่ยมชมการดำเนินงานด้านหญ้าแฝกภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ที่ก่อตั้งขึ้นตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน 2526 ครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรพื้นที่ ห้วยทราย และมีพระราชดำรัสว่า **“หากปล่อยทิ้งไว้ จะกลายเป็นทะเลทรายในที่สุด”** จึงได้พระราชทานพระราชดำริ ให้พัฒนาพื้นที่บริเวณห้วยทราย เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาด้านป่าไม้อเนกประสงค์

การดำเนินงานด้านหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ ประกอบด้วย แปลงสาธิตการผสมผสานเทคโนโลยีพัฒนาที่ดิน ในการจัดการดินทราย แปลงสาธิตการปลูกหญ้าแฝกรูปแบบครึ่งวงกลม เพื่อรักษาความชุ่มชื้นและดักตะกอนหน้าผิวดิน ในพื้นที่ปลูกไม้ผล แปลงสาธิตการปลูกผักสู่ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การปลูก หญ้าแฝกเป็นรูปตัววีคว่ำในร่องทางเดินน้ำ และการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดินบริเวณสระน้ำ และเส้นทางลำเลียง แปลงรวบรวมพันธุ์และขยายพันธุ์หญ้าแฝก และฐานเรียนรู้การผลิตกล้าหญ้าแฝกถุง รวมถึงการอนุบาล กล้าหญ้าแฝกเปลือยราก เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรและผู้สนใจนำกล้าหญ้าแฝกไปปลูกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจน การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตรกรเพื่อเพิ่มศักยภาพและขยายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อนำไปจำหน่าย ก่อให้เกิด ประโยชน์ในการปรับปรุงบำรุงดิน และสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วย

**กิจกรรม : โครงการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้เกิดความสมดุลและ
ยั่งยืน ในพื้นที่โครงการอนุรักษ์สภาพป่าแม่ตั้น อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดตาก**

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 8 กุมภาพันธ์ 2567 นายวิกรม คัยนันท์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ รักษาราชการแทนรองเลขาธิการ กปร. พร้อมด้วย นายพงษ์ศักดิ์ ดั่งโยธา ผู้ตรวจราชการ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เดินทางไปสำรวจพื้นที่โครงการอนุรักษ์สภาพป่าแม่ตั้นอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เพื่อพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยส่งเสริมให้เปลี่ยนการ ปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นเกษตรผสมผสาน เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงป้องกันการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ลาดชัน ให้คืนความสมบูรณ์โดยใช้หญ้าแฝก

ทั้งนี้คณะฯ ได้เดินทางไปสำรวจพื้นที่โครงการฯ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายจำนวน 4 สถานี ประกอบด้วย

สถานีที่ 1: สถานี สหส บุญญาวิวัฒน์ 1 (บ้านห้วยน้ำเย็น) บ้านห้วยน้ำเย็น หมู่ 1 ตำบลแม่ตื่น อำเภอมะรุม
จังหวัดตาก

สถานีที่ 2: สถานี สหส บุญญาวิวัฒน์ 2 (บ้านตีนชุม) บ้านตีนชุม หมู่ 11 ตำบลแม่ตื่น อำเภอมะรุม
จังหวัดตาก

สถานีที่ 3: สถานี โกวิท ปัญญาตรง 1 (บ้านสามไทย) บ้านสามไทย หมู่ 3 ตำบลแม่ตื่น อำเภอมะรุม
จังหวัดตาก

สถานีที่ 4: สถานี โกวิท ปัญญาตรง 2 (บ้านละเหใหม่) บ้านละเหใหม่ หมู่ 1 ตำบลสามหมื่น อำเภอมะ
รุม จังหวัดตาก

คณะผู้จัดทำ

ประธานที่ปรึกษา

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

ที่ปรึกษา

นางสุพร ตรีนรินทร์

นายปราโมทย์ ยาใจ

นางสาวศรินิตย์ บุญทอง

นางสุวรรณา พาศิริ

นางพิชญา หัศภาค

นายวิกรม คัยนันท์

นายศุภรัชต์ อินทราวุธ

กองบรรณาธิการ

ดร.ณรงค์ โฉมเฉลา

ดร.วีระชัย ณ นคร

ดร.พิทยากร ลิ้มทอง

นายประเดิมชัย แสงคุ้มวงศ์

นายสุรพล สงวนแก้ว

รศ.ฉลองชัย แบบประเสริฐ

นางสาวอิสริยา มีสิงห์

บรรณาธิการ

นางศศิพร ปาณิกบุตร

กองบรรณาธิการ

นายธเนศ มณีกุล

นางสาวธัญพิตตา นาครทรรพ

นางดวงพร โปสรักขกะ

นางกัญชัชญา ทองคำ

นางสมพร สุขประเสริฐ

นางกรกฎ หอมตระกูล

นางนงพรรณ โกศลศักดิ์

นางสาวอรพรรณ นาคมงคล

นายณัฐวัฒน์ ไพโรวิจารณ์

นายพีรพัฒน์ สำเภาแก้ว

การส่งข้อมูลเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

กองบรรณาธิการจุลสารภูมิวารินอนุรักษ์

กองกิจกรรมพิเศษและวิเทศสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

2012 ซอยอรุณอมรินทร์ 36 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

โทรศัพท์ 0 2447 8500 ต่อ 237 โทรสาร 0 2447 8543

E-mail: rdpb_vetiver@yahoo.com

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสย์ โทร. 0 2455 9468 – 70 โทรสาร 0 2455 9472

จำนวนพิมพ์ 900 เล่ม ISSN:0859-8886